

CRÍTQUES. 5

MARGINALIA

Carlo Emilio Gadda

Jordi Llovet

Posat que un lector català no conegués res de Carlo Emilio Gadda i volgués tenir-ne una idea vaga —perquè altra cosa no es pot arribar a assolir d'aquest enorme escriptor italià (Milà, 1893-Roma, 1973)—, llavors resultaria no del tot impertinent proposar-li que es fes un retrat aproximat de la suma d'un J.V. Foix, un Juan Benet i un Agustín García Calvo. És com dir que la clau per entendre alguna cosa d'aquest autor —segurament el més difícil de la Itàlia de postguerra— resideix en el punt en què conflueixen la passió per la llengua, ella mateixa —portada per Gadda fins a un punt exasperant, com bé saben els traductors—, un gust neobarroc per l'artifici de la prosa, i un coneixement de les llengües i literatures clàssiques d'aquells que estalvien qualsevol persona d'escriure bagatel·les, frases massa abraçades al sentit comú o a la prosa d'estar per casa.

El cas és que una editorial que posseeix un nom que sembla que en profetitzi l'escassa supervivència, Días Contados, dirigida amb tota seguretat per un lletraferit honest, sense pretensions d'agradar la plebs —tema llatí, horacià, *odi profanum uol-gus*— ens ofereix ara, en molt completa edició, la novel·la per la qual Gadda va rebre, el 1963, el Premi Internacional dels Editors, en part per una empena providencial, profètica, de Hans Magnus Enzensberger, en part gràcies a l'admiració que Gadda va despertar en un filòleg de la talla de Gianfranco Contini: *Apprendizaje*

del dolor (*La cognizione del dolore*), publicada a Itàlia el 1963 després d'haver aparegut a diverses revistes, en passatges més o menys llargs que haurien pogut perfectament ser interminables —i, de fet, la novel·la no està acabada, com la vida de les generacions, la qual cosa acaba de demostrar que aquestes novel·les, quasi totes, que comencen i acaben un bon dia són una falòrnia i un intent, desesperat encara que no ho sembli, d'oferir als lectors un descans en el continuïum de l'existència humana. Per arrodonir l'edició, el llibre porta una llarga sèrie de materials complementaris: el poema *Tardor* —que Contini va considerar la clau per entendre aquest llibre sense parió—, la necrològica que Pier Paolo Pasolini va escriure a la mort de Gadda, l'*Apèndix* i uns anomenats *Aclariments indispensables* escrits per Gadda mateix per acabar d'embolicar la troca sobre el sentit, el fi i els mitjans de la seva novel·la, una entrevista de Dacia Maraini, de 1968, en què l'autor ofereix alguna transparència a tot plegat —poesia, veritat i vida—, i

una necrològica de Juan Ramón Masoliver, dedicada a Joan Petit, cotraductor del llibre en data tan precoç com 1965 (Seix Barral; origen del text d'aquesta edició). A més, els capítols VIII i IX del llibre, que no apareixien a la primera edició de la traducció castellana, ara s'incorporen en aquesta edició de dies i lectors comptats, en magnífica, hològrafa traducció de María de la Nieves Muñiz, la primera italianista de tota la península. No s'ha acabat: notes d'Annalisa Casagrande serveixen una llum gairebé ineficaç a un llibre que és fosc per voluntat de l'autor, com ja s'ha dit. Al cap i a la fi, la creació de la llum va ser un privilegi del Déu bíblic. A nosaltres ens toca viure en l'entrellum.

I un va llegint —cal superar l'inextricable capítol primer— i no acaba d'entendre de què va la cosa, però no para de comprendre que la llengua, la voluntat d'estil, hi és una condició *sine qua non*, un *a prio-*

Carlo Emilio Gadda.

“L'aprenentatge del dolor’ és una de les fites més altes de la novel·la italiana del XX”

ri. Si un vol imaginar-se que el llibre parla de la transposició de l'experiència del feixisme a la regió italiana de Brianza (Milà) a terres inconcretas de l'Argentina, doncs no acabarà d'equivocar-se, però tampoc no acabarà de desfer l'entrellat d'una obra tan rica i tan complexa.

I si el lector considera que tot hi és barroquisme, haurà de prendre nota de l'advertiment de Gadda: “El barroc és un d'aquells intents d'expressió que més bé poden atribuir-se a la naturalesa i a la història, entenent per naturalesa i història tot el que es manifesta extern a nosaltres, a la nostra responsabilitat mental i pragmàtica”. Un llibre per als *happy few*, doncs, que en diran meravelles.